

Türkiye ve Avrupa Birliği: Müzakerelerin gidişatı nereye?

CENGİZ AKTAR* ve BARIŞ GENÇER BAYKAN*

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) tam üyelik hedefi muazzam ekonomik, toplumsal ve siyasî sonuçları olacak bir ulusal politikadır. Avrupa ile 1959'tan bu yana neredeyse yarım asırdır süren ortaklık ilişkimiz, 1999'da tanımlanan tam üye adaylığı statümüz ve 2004'te belirlenen 'müzakere eden ülke' statümüz ile bambaşka ve hayatî bir safhaya girmiştir. BETAM, Türkiye'nin AB ile fiilen 3 Ekim 2005'ten bu yana süregelen tam üyelik müzakerelerinin gidişatıyla ilgili tabloyu bundan böyle güncelleştirerek düzenli olarak yayınlayacaktır.

Türkiye'nin müzakere gidişatı tablosuyla birlikte, aynı zamanda müzakerelere başlayan diğer aday ülke Hırvatistan'ın da gidişat tablosu, özellikle karşılaştırma amaçlı olarak verilecektir.

21 Nisan 2008 tarihli en son tabloların gösterdiği gibi Hırvatistan 18 faslı müzakereye açarken Türkiye sadece 6 faslı müzakereye açabilmiştir. Elbette Hırvatistan'ın önünde Kıbrıs sorunu gibi zor bir engel ve Avusturya ile Fransa gibi tam üyeliği temenni etmeyen hükümetler yoktur. Ama yine de Hırvatistan'ın İtalya ve Slovenya ile deniz sınırı ihtilaflarını unutmamak gerekir. Bütün bunlara rağmen her iki ülke hükümetlerinin üyelik yaklaşımları büyük farklılık gösteriyor. Hırvatistan AB uyum ve müzakere çalışmalarını hiç aksatmadan canla başla sürdürmüş, Türkiye ise müzakere safhasına gireceği kararının verildiği 17 Aralık 2004'ten itibaren işleri ağırdan almıştır. O tarihten bu yana her ne kadar bürokrasimiz elinden geleni yapmaya devam ettiyse de hükümetin 2003 ve 2004 yıllarındaki AB iradesinden eser kalmamıştır.

Nisan 2008 itibarıyla Türkiye'nin açılmaya hazır 2 faslı vardır: **Şirketler Hukuku** ve **Fikrî Mülkiyet Hakkı**. Bunların Haziran 2008'de açılmaları beklenmektedir.

1 Temmuz 2008'de başlayacak Fransa dönem başkanlığı esnasında ise **Sermayenin Serbest Dolaşımı** ve **Vergilendirme** fasılları, işler düzgün ilerlerse açılabilir. Ancak örneğin Vergilendirme faslında yüksek dereceli alkol üzerinden alınan vergilerin eşitlenmesi konusunda belirlenen açılış koşulunu karşılamada alkol sanayiinde haklı bir isteksizlik süregelmektedir. Tam üyelik konusundaki muğlaklık açılış kriterleri adı altında ekonomi dünyasından istenecek bu çeşit erken tavizleri olumsuz etkilemeye devam edecektir.

Ayrıca 29 Mayıs 2006'dan bu yana açılmaya hazır olan **Eğitim ve Kültür** faslı Fransa ve Yunanistan'ın Türkiye'de konuşulan Türkçe dışındaki dillerde eğitim şartı engeline takılmıştır. Ancak esasında bu fasılda yeri olmayan bu açılış koşulu muhtemelen **Yargı ve Temel Haklar** başlığına intikal ettirilecek ve bu sayede fasıl açılabilir hale gelebilecektir. 4 Mayıs 2007'den bu yana hazır olan

* Yrd. Doç. Dr. Cengiz Aktar. Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi . cengiz.aktar@bahcesehir.edu.tr

* Barış Gençer Baykan. Araştırmacı. baris.baykan@bahcesehir.edu.tr

Ekonomik ve Parasal Politika faslının açılması ise faslın içeriğinin birebir tam üyelikle ilgili olmasından dolayı Fransa tarafından durdurulmuştur. Bu ve diğer 4 fasıldaki Fransa engeli ile ilgili hiçbir gelişme şimdilik yoktur. Diğer 4 fasıl şunlardır: **Kurumlar, Bölgesel Politika, Malî ve Bütçesel Hükümler, Tarım ve Kırsal Kalkınma.**

Öte yandan 11 Aralık 2006'da yapılan Avrupa Birliği Konseyi'nde alınan kararla 8 faslın açılış koşulları arasına AB-Türkiye arasındaki Gümrük Birliğini Kıbrıs Cumhuriyeti'ni de kapsayacak şekilde genişletecek olan Ek protokolün onaylanıp uygulaması eklenmiştir. Ek protokol onaylanmadığı ve uygulanmadığı için de bu 8 fasıl fiilen açılmamaktadır. Bu fasıllar: **Malların Serbest Dolaşımı, İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi, Malî Hizmetler, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Balıkçılık, Taşımacılık Politikası, Gümrük Birliği ve Dış İlişkiler.**

Müzakerelerin seyri ile ilgili bilinmesi gereken diğer iki husus şunlardır: Açık olan başlıklar arasında KOBİleri ilgilendiren **İşletme ve Sanayi Politikası** faslı dışında ilerleme gayet yavaş cereyan etmektedir. İkincisi, bugüne kadar gündeme gelen fasılların tamamı 'kolay' tabir edilen fasıllardır. **Çevre, Yargı ve Temel Haklar, Adalet Özgürlük Güvenlik** gibi son derece çetin fasıllara daha gelinmemiştir. Bu bağlamda, müzakerelerde herşey bittikten sonra Katılım Antlaşması'nın üye ülkelerin ulusal parlamentoları ve Avrupa Parlamentosu'nda onaylanmasının dahi en az iki yıl alacağı düşünülürse 2014 gibi bir hedef katılım yılının gayri ciddiyeti ortadadır.

Sonuçta müzakerelerin ilerlemesi başta hükümetin bu konudaki iradesine, bazı AB hükümetlerinin tavır değiştirmesine, geç de olsa mâkul bir katılım yılı verilmesine (örneğin 2023) ve Kıbrıs'ta yeniden başlayan görüşmelere endekslidir.

HIRVATİSTAN – Mevcut durum ve yol gösterici planlama (21 Nisan 2008 itibariyle)

			Müzakereler				Açılış koşulları (toplam 11 fasıl)			Tarama
Hırvatistan			Konsey	Konsey	Komisyon	Hırvatistan	Konsey	Komisyon	Hırvatistan	Konsey
Açılan ve geçici olarak kapatılan fasıllar	Kapanış koşullarını karşılama: gelişmeler	Açık fasıllar	AOT Katılım Konferansı (açılacağı tahmin edilenler)	TOT Görüşülüyor	TOT hazırlanıyor	Hırvatistan pozisyonu bekleniyor	Komisyon'un açılış koşulları raporu tartışılıyor	Açılış koşulları üzerine rapor hazırlanıyor	Açılış koşullarını karşılama: gelişmeler	Görüşülen rapor (açılış koşulu yok)
2		16	4	0	3	3	1	2	6	2

25-Bilim ve Araştırma (12.6.2006)	20-İşletme ve Sanayi Politikası (Strateji Ekim'de geldi, açıklamalar Aralık'ta istendi)	20- İşletme ve Sanayi Politikası (21.12.2006)	Slovenya Dönem Başkanlığı: 2- İşçilerin Serbest Dolaşımı ¹		2- İşçilerin Serbest Dolaşımı ¹ (20.7.2007'den beri)	16- Vergilendirme (31.1.07'den beri)	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı (4.4.2008'den beri)	27-Çevre	5-Kamu Alımları (17.5.2006'den beri)	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı sonu (Kurumsal konularda bazı gelişmeler var ama genel strateji yerine getirilmemiş)	13-Balıkçılık (20.7.2006'dan beri)
26-Eğitim ve Kültür 11.12.2006		17-Ekonomik & Parasal Politika (21.12.2006)	Slovenya Dönem Başkanlığı: 19-Sosyal politika		19-Sosyal Politika (8.4.2008'den beri)	11-Tarım ⁴ (2.4.2008'den beri)		22- Bölgesel politika ⁴	8-Rekabet (28.6.2006'dan beri)	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı sonu (fakat hala çok uzak, özellikle gemi sanayiinde)	31- Ortak Dış ve Güvenlik Politikası / Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ² 25.6.2007'den beri

¹ Bu fasılların belli bölümleriyle ilgili etki analizi TOT ile birlikte sunulacak (2. ve 14. fasıllar)

² Etki analizi tarama raporunun içindedir (31. fasıl)

	29-Gümrük Birliği (21.12.2006)	Slovenya Dönem Başkanlığı 31- Ortak Dış ve Güvenlik Politikası / Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ²		24-Adalet, Özgürlük, Güvenlik ³ (14.4.2008'den beri)	1-Malların Serbest Dolaşımı (2.4.2008'den beri)			27-Çevre (3.4.2007'den beri)	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı ortası(son taslak 29.2.2008)
	7-Fikri Mülkiyet Hukuku (29.3.2007)	Slovenya Dönem Başkanlığı: 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik ³						12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı (3.4.2007'den beri)	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı ortası (Hırvatistan istenen bütün bölümleri sonlandırıyor)
	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi (26.6.2007)							22-Bölgesel Politika ⁴ 25.4.2007'den beri	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı ortası (son belge 19.3.2008)
	18-İstatistikler (26.6.2007)							23-Yargı ve Temel Haklar (19.12.2007)	Muhtemelen Slovenya Dönem Başkanlığı sonu
	6-Şirketler Hukuku (26.6.2007)								
	9-Malî Hizmetler (26.6.2007)								
	10-Bilgi Toplumu ve Medya (26.6.2007)								
	32- Mali Kontrol (26.6.2007)								
	28-Tüketicinin ve Sağlığın Korunması (12.10.2007)								

3 Etki analizi başlık kapanmadan sunulacaktır (24. fasıl)

	30-Dış İlişkiler (12.10.2007)									
	21- Trans-Avrupa Ağları (19.12.2007)									
	33- Mali ve Bütçesel Hükümler⁴ (19.12.2007)									
	21.4.2008: 15-Enerji									
	21.4.2008: 14-Taşımacılık Politikası¹									

◆ AOT= Avrupa Ortak Tutumu ◆ TOT = Taslak Ortak Tutum ◆ AK =.Açılış koşulu * Hırvatistan'ın müzakere tutumunun zamanında gelmesine bağlı

4 Müzakereleri tamamlama safhasında etki analizi mali çerçeve ile birlikte sunulacak (11., 22., ve 33. fasıllar)

TÜRKİYE – Mevcut durum ve yol gösterici planlama (21 Nisan 2008 itibariyle)

		Müzakereler				Açılış koşulları (toplam 14 fasıl)				Tarama		
		Konsey	Konsey	Komisyon	Türkiye	Konsey	Komisyon	Türkiye		Konsey	Konsey	Komisyon
Açılan ve geçici olarak kapatılan fasıl	Açık fasıllar	AOT Katılım Konferansı (açılacağı tahmin edilenler)	TOT görüşülüyor	TOT hazırlanıyor	Türkiye pozisyonu bekleniyor	Komisyon açılış koşulları raporu tartışılıyor	Açılış koşulları üzerine rapor hazırlanıyor	Açılış koşullarını karşılama: gelişmeler		Görüşülen rapor (açılış koşulu var)	Görüşülen rapor (açılış koşulu yok)	Hazırlanan rapor
1	5	2	2	0	1	1	0	12		7	3	1
25-Bilim ve Araştırma (12.6.2006)	20-İşletme ve Sanayi politikası (29.3.2007)	Slovenya Dönem Başkanlığı: 7- Fikri Mülkiyet Hukuku	26-Eğitim ve Kültür 29.5.2006'dan beri		7- Fikri Mülkiyet Hukuku (16.4.2008'den beri)	6-Şirketler Hukuku (1.4.2008'den beri)		4- Sermayenin Serbest Dolaşımı (14.2.2007'den beri)	Muhtemelen 2008'de karşılanacak	24- Adalet, Özgürlük, Güvenlik ¹ (9.6.2006'dan beri)	15-Enerji ² (30.3.2007'den beri)	31- OrtakDış ve Güvenlik Politikası / Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ¹
	18- İstatistikler (26.6.2007)	Slovenya Dönem Başkanlığı: 6-Şirketler Hukuku	** 17- Ekonomik & Mali politikalar 4.5.2007'den beri					5-Kamu Alımları (17.5.2006'den beri)	2008'de karşılanamayacak	** 22-Bölgesel Politika ³ (14.5.2007'den beri)	** 33- Mali ve Bütçesel Hükümler ³ (11.1.2008'den beri)	
	32-Mali Kontrol (26.6.2007)							8- Rekabet Politikası (28.6.2006'dan beri)	2008'de karşılanmayacak (çelik yeniden yapılandırma planı alındı ama yetersiz)	23- Yargı ve Temel Haklar (29.6.2007'den beri)	2- İşçilerin Serbest Dolaşımı ⁴ (1.2.2008'den beri)	

1 Etki analizi açılış koşulları karşılanınca TOT ile birlikte sunulacak (14., 24. ve 31. fasıllar)

2 Bu fasılın belli bölümleriyle ilgili etki analizi TOT ile birlikte sunulacak (15. fasıl)

3 Müzakereleri tamamlama safhasında etki analizi mali çerçeve ile birlikte sunulacak (11., 22., ve 33. fasıllar)

4 Etki analizi daha sonraki bir aşamada sunulacaktır (2. fasıl)

** Fransa'nın görüşmeye açılmasını engellediği fasıllar, ayrıca müzakere edilmeden sonunda üzerinde mutabık kalınan 2 fasıldan biri olan 34. fasıl Kurumlar da Fransa tarafından engellenmektedir.

28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması (19.12.2007)								* / ** 11-Tarım ³ (24.1.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak	10-Bilgi Toplumu ve Medya (3.7.2007'den beri)		
21- Trans- Avrupa Ağları (19.12.2007)								16- Vergilendirme (18.4.2007)	Muhtemelen 2008'de karşılanacak	*14 Taşımacılık ¹ (25.9.2007'den beri)		
								19-Sosyal Politikalar (19.1.2007'den beri)	Muhtemelen 2009'da karşılanacak	*30-Dış İlişkiler (1.2.2008'den beri)		
								*29-Gümrük Birliği (11.5.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak	*13-Balıkçılık (7.3.2008)		
								*9-Malî Hizmetler (25.6.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak			
								12-- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı (12.7.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak			
								27-Çevre (3.10.2007'den beri)	Mümkün fakat, 2008'de zor gözüküyor			
								*1-Malların Serbest Dolaşımı (17.10.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak			
								*3-İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi (31.10.2007'den beri)	2008'de karşılanamayacak			

* 11 Aralık 2006 Konsey kararıyla gümrük birliği ekprotokolünün Kıbrıs Cumhuriyeti'ni de kapsayacak şekilde onay ve uygulanmamasından askıya alınan fasıllar .

◆ AOT= Avrupa Ortak Tutumu ◆ TOT = Taslak Ortak Tutum ◆ AK = Açılış koşulu